

Univers Pedagogic

3 (980),
22 ianuarie 2026

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

REFORMĂ MAJORĂ PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA MANUALELOR ȘCOLARE

Ministerul Educației și Cercetării (MEC) lansează o amplă reformă a manualelor școlare, menită să îmbunătățească semnificativ calitatea conținutului educațional și să reducă povara ghiozdanelor elevilor. Măsurile sunt parte a procesului de elaborare a noului curriculum național, planificat pentru anul 2026, și marchează una dintre cele mai consistente intervenții în domeniul manualelor din ultimii ani.

Potrivit ministrului Educației și Cercetării, Dan Perciun, reforma urmărește conceperea unor manuale mai atractive, mai accesibile și adaptate ne-

voilor reale ale elevilor. În acest an, MEC va lansa proceduri de achiziție pentru 105 titluri de manuale, dintr-un total de 210, cu un buget de aproximativ 150 de milioane de lei.

Toate manualele vor fi tipărite în patru culori, cu fonturi adaptate vârstei, imagini de înaltă rezoluție și copertă plastifiată. Manualele pentru clasele I-VII care depășesc 200 de pagini vor fi divizate în două volume, o măsură ce va contribui direct la reducerea greutății ghiozdanelor.

O schimbare esențială vizează criteriile de achiziție: calitatea va conta în proporție de 90%, iar prețul doar 10%, în baza noii Legi privind achizițiile publice. Totodată, MEC consolidează procesul de evaluare prin forma-

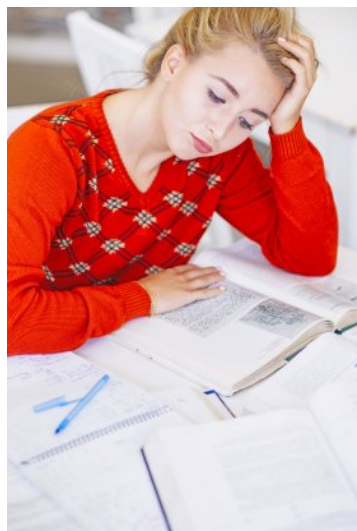
rea și certificarea obligatorie a evaluatorilor și autorilor de manuale, introducând pentru prima dată o bază de date a autorilor certificați.

Reforma pune un accent puternic pe digitalizare. Manualele la mai multe discipline vor deveni interactive și vor fi disponibile gratuit, în format electronic, pentru toți elevii. În premieră, editorii vor putea pilota o parte din conținut înainte de versiunea finală, pentru a-l îmbunătăți bazându-se pe recomandările experților. Un element de impact al reformei este introducerea manualelor de matematică adaptate din Estonia, un sistem educațional recunoscut la nivel internațional pentru performanță. Manualele vor fi traduse și contextualizate de edituri și profesori din Republica Moldova.

În ultimii ani, MEC a achiziționat peste 2,5 milioane de manuale, însă noua reformă vine ca răspuns la probleme persistente: conținut axat pe memorare, limbaj dificil, design neatractiv și ghiozdane prea grele. Autoritățile susțin că noile măsuri vor transforma manualul școlar într-un instrument modern de învățare, centrat pe gândirea critică și aplicativă.

UPSC oferă liceenilor pregătire gratuită pentru BAC

Liceenii care se pregătesc pentru Bacalaureatul din 2026 au la dispoziție o nouă oportunitate: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău lansează, începând cu 2 februarie curent, un program gratuit de pregătire online la disciplinele de examen. Programul „Fii mai pregătit de BAC, cu UPSC!” este destinat elevilor care își doresc o pregătire eficientă și bine structurată, axată strict pe cerințele probelor de Bacalaureat. Cursurile vor fi susținute de profesori universitari și vor putea fi accesate de liceeni din toate regiunile țării, indiferent de localitate.

liană. Potrivit organizatorilor, activitățile vor pune accent pe recapitularea noțiunilor esențiale, clarificarea temelor dificile și rezolvarea tipurilor de subiecte frecvent întâlnite la examen.

Participarea este gratuită, iar înscrierile sunt deja deschise. Elevii interesați se pot înregistra prin intermediul QR-code-ului disponibil în materialele informative plasate pe site-ul instituțional: <https://upsc.md/2026/01/16/cu-upsc-devino-mai-pregatit-de-bac-oportunitate-pentru-liceeni/>.

Prin această inițiativă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” își propune să ofere un sprijin academic real absolvenților de liceu. Astfel, se va contribui la o pregătire mai sigură și mai bine orientată pentru unul dintre cele mai importante examene din parcursul educațional al elevilor.

Continuă Campania de abonare, pentru anul 2026!

Dragi cititori,

Vă invităm să fiți alături de săptămânalul nostru și în anul 2026! Abonându-vă la *Univers Pedagogic pro*, veți beneficia cu fiecare ediție de: cele mai relevante informații din lumea educației, interviuri, reflecții și diverse materiale de analiză, utile pentru elevi, studenți, cadre didactice, manageri, alți specialiști și persoane interesate de tot ce ține de tărâmul fascinant al didacticii și instruirii.

Abonarea se face la sediile Oficiilor Î.S. „Poșta Moldovei”.

Fiți parte din comunitatea noastră și așa vă veți conecta la subiecte stringente, dar și la teme inedite ce contează pentru educație!

EVALUAREA ELEVILOR, SIMPLIFICATĂ ȘI MAI CORECTĂ ÎN ȘCOLILE DIN MOLDOVA

Ministerul Educației și Cercetării a aprobat modificări importante la Regulamentul privind evaluarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul general, menite să asigure o evaluare mai echitabilă pentru elevi și să reducă birocrăția pentru profesori. Noile reguli stabilesc că fiecare elev trebuie să aibă minimum două note pe semestru, dintre care una obligatoriu la evaluarea sumativă. Regulamentul clarifică statutul elevului – promovat, corigent sau amânat – și elimină complet situațiile în care un copil ar putea fi lăsat repetent.

Profesorii primesc mai multă autonomie, putând stabili numărul evaluărilor sumative și al notelor în funcție de specificul clasei și al curricu-

lului. Pentru liceeni, perioada de susținere a tezelor semestriale se extinde la întreaga lună finală a semestrului, iar timpul de verificare și analiză a rezultatelor crește, oferind elevilor mai mult timp pentru pregătire și reducând presiunea asupra cadrelor didactice.

Regulamentul include prevederi specifice pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) care învață după un Plan Educațional Individualizat (PEI). Aceștia și părinții lor sunt informați clar, contra semnătură, despre modul de evaluare și opțiunile de continuare a studiilor. Rezultatele obținute în baza PEI au aceleași efecte juridice ca evaluarea standard, inclusiv pentru promovare și admitere la examene.

Noile reglementări aduc clarificări și în privința utilizării catalogului electronic și a sistemelor informaționale (SIME), cu reguli precise privind validarea datelor, corectarea erorilor și securitatea informațiilor. În caz de neclaritate, interpretarea se face în favoarea elevului, pentru a proteja parcursul educațional. Modificările urmăresc un proces de evaluare mai transparent, mai adaptat nevoilor elevilor și mai echilibrat, în timp ce cadrele didactice și manageriale vor fi instruite pentru implementarea eficientă a noilor reguli.

Echipamente IT pentru circa 140 de instituții de învățământ

De seturi cu echipamente IT vor beneficia gratuit aproximativ 140 de instituții de învățământ din diferite localități ale Republicii Moldova. Fiecare lot va conține câte 5 calculatoare și table interactive. Valoarea unui echipament este de 150 000 de lei. Donațiile sunt parte din programul „Inovații digitale”, finanțat în cadrul Parteneriatului Global pentru Educație.

Ludmila Pavlov, secretarul general adjunct al Ministerului Educației și Cercetării, a specificat că proiectul sprijinită digitalizarea, dezvoltarea și implementarea rețelei școlilor

model. Donația de echipamente IT va contribui la reducerea inegalităților de acces la o educație de calitate și la consolidarea echității în sistemul de învățământ.

Prin dotarea instituțiilor selectate cu echipamente TIC se vor crea condiții de învățare mai sigure, incluzive și atractive, care vor stimula motivația școlară, participarea activă și performanțele elevilor. Măsurile respective vor sprijini școlile din mediul rural și localitățile defavorizate, contribuind la asigurarea accesului egal al copiilor la resurse moderne de studiu.

Concursul de eseuri video „Moldova – acasă pentru toți”, lansat pentru tineri

CONCURS PENTRU TINERI „Descoperă comunitatea mea”

Asociația Obștească „Institutul Virtutii Civili” în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării organizează un Concurs național de eseuri video „Descoperă comunitatea mea”. Sunt invitați să participe tinerii și tinerele cu vârste cuprinse între 14 și 25 de ani din R. Moldova și din diasporă. Ei vor realiza eseuri video cu durată de 1-3 minute, cu prezentare de tradiții, peisaje, obiective culturale sau turistice ce țin de comunități locale.

Prin acest Concurs, organizat cu sprijinul Fundației Soros Moldova în cadrul proiectului „Moldova – acasă pentru toți”, se urmărește implicarea tinerețului în activități de promovare a patrimoniului cultural, explorare a valorilor locale, descoperire a tradițiilor și atracțiilor turistice ale comunităților de origine. Înscrierea se va face până în data de 9 februarie cu-

rent, fiind necesară completarea online a unui formular, prin accesarea linkului [dropbox.com/request/IWgCvFIBLSyfO9WnEB1x](https://www.dropbox.com/request/IWgCvFIBLSyfO9WnEB1x) (la adresa din folderul dedicat al Organizatorului din Dropbox). Regulamentul concursului este plasat pe site-ul oficial al Ministerului (mecc.gov.md/sites/default/files/circulara_mec_descopera_comunitatea_mea.pdf).

Un juriu independent va evalua lucrările, ce pot fi realizate în limbile română, rusă, ucraineană sau găgăuză. Rezultatele concursului se vor publica după 1 martie a.c. Drept urmare, vor fi desemnate 35 de lucrări câștigătoare, iar autorii acestora vor beneficia de premii. De remarcat că videoclipurile câștigătoare vor constitui baza pentru realizarea unor materiale video profesionale, ce urmează să contribuie la elaborarea unei hărți turistice digitale a Republicii Moldova.

Cor. UPP

Digitalizarea procesului de studii continuă

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău continuă procesul de integrare digitală a studenților săi. La data de 14 ianuarie a.c., Facultatea de Științe ale Educației și Facultatea de Psihologie și Psihopedagogie Specială au organizat un seminar de informare esențial pentru tinerii aflați la început de drum academic. Evenimentul, intitulat „Utilizarea Sistemului Informațional de Management Universitar (SIMU) și activarea contului corporativ Google Workspace”, a fost dedicat studenților din anul I, învățământ cu frecvență redusă.

Sesiunea de instruire a fost facilitată de Ilie Mușinschi, programator principal în cadrul Direcției Tehnologii Informaționale (DTI), UPSC. Acesta a oferit suport tehnic și explicații practice pentru a asigura o tranziție ușoară a studenților către mediul vir-

tual de învățare al universității. Principalele subiecte abordate în cadrul seminarului au vizat: **accesul la resursele instituționale** (procedura de activare a contului corporativ Google Workspace); **managementul academic** (modalitățile de accesare și logare pe platforma SIMU); **personalizarea experienței** (utilizarea cabinetului personal al studentului); **securitatea datelor** (metode de modificare și recuperare a parolilor de acces). Prin această inițiativă, facultățile organizatoare își propun să faciliteze comunicarea dintre studenți și administrație, oferindu-le viitorilor specialiști instrumentele necesare pentru o gestionare eficientă a parcursului lor academic.

Vizită la Muzeul Național de Artă – o întâlnire între artistic, educație și curiozitatea elevilor

În cadrul decadei *Educație pentru interculturalitate*, la Centrul de Excelență în Energetică și Electronică din capitală, Catedra Științe Umanistice, condusă de Tatiana Țaranovici, profesoară de limba și literatura română, au fost planificate mai multe activități interesante și informative pentru elevi. În calitate de profesor și dirigintă, subsemnata am avut frumoasă misiune de a organiza o excursie educațională la Muzeul Național de Artă din Chișinău, pentru un grup de elevi plin de energie și curiozitate. Ei s-au dovedit a fi participanți activi și talentați, dornici să-și imagineze cum se conectează arta cu știința și cum frumusețea poate să inspire inovația. Vizita a fost mai mult decât o simplă plimbare printre opere: a fost o lecție despre cum se nasc ideile, cum se interpretează simbolurile și cum energia creativității poate alimenta viitoarele proiecte ale tinerilor noștri.

Intrarea în clădirea care adăpostește zestrea artistică a Moldovei ne-a primit cu o lumină caldă ce răzbea prin ferestrele mari. În hol, afișe mari anunțau despre expoziții și programe educaționale, făcând o ofertă bogată pentru toate vârstele. Din primele minute, am simțit că suntem într-un spațiu în care timpul se relaxează și ochii caută povești. Ghidul ne-a întâmpinat cu o voce calmă, dar plină de entuziasm, pregăt să ne poarte prin tărâmurii mirifice ale artei naționale și universale.

Ghidul muzeului a fost mai mult decât un simplu vorbitor de date și nume. El a reușit să devină un adevărat moderator între două dosare mari ale artei: tradiția națională, cu vigoare rădăcini în cultura poporului moldovenesc, și universul artistic, în care ideile și practicile se întâlnesc cu forme moderne și idealuri globale. În timp ce ne arăta lucrări din perioada neoclasică, fanteziile impresioniste, dar și texte despre arta medievală moldovenească, ghidul a subliniat cum elemente specifice regiunii pot dialoga cu curente internaționale. Scopul era nu doar memorarea datelor, ci înțelegerea modului în care artiștii reinterpretează realitatea în

contextul și specificul lor, dar și cum această interpretare poate inspira proiectele noastre. Într-o sală unde luminile se adaptau în funcție de operele expuse, am discutat despre portrete ale localnicilor, peisaje care surprind spiritul locului, despre lucrări abstracte sau moderne care discută idei precum timpul, lumina, spațiul. Elevii s-au prins rapid în conversație: unii remarcă modul în care culorile tradiționale pot fi reinterpretate prin perspective contemporane, alții găseau în formele geometrice un limbaj tehnic similar cu modelele pe care le studiază în orele de matematică sau informatică. Dincolo de estetică, am fost acolo pentru a demonstra că arta poate alimenta gândirea critică necesară pentru inovație tehnologică. Elevii Centrului de Excelență au devenit, în timpul vizitei, minicercetători vizuali: au analizat cum arta poate inspira designul de produs, cum compozițiile coloristice pot ghida utilizarea senzorială a interfețelor, sau cum o instalație multimedia poate integra componente tehnologice într-un spațiu de expresie artistică.

Colecția de pictură națională: Am admirat portrete ale unor personalități, peisaje care surprind tranziția de la viața rurală la urbanizarea moderată. Discuțiile au scos în evidență cum artiștii folosesc diferite simboluri pentru a povesti despre comunitate, rădăcini și schimbări.

Arta religioasă și iconografia: Fresce, icoane și obiecte liturgice ne-au oferit un cadru de înțelegere a religiozității ca motor cultural.

Secțiunea de artă universală: Opere aparținând curentelor mo-

derne și contemporane au adus în discuție idei despre identitate, timp, spațiu și tehnologie. Aprecierea estetică s-a împletit cu reflecția despre cum arta modernă poate explica și provoca în același timp, oferind un teren fertil pentru întrebări despre viitorul nostru tehnologic.

Ghidul a ales cu grijă exemple care să ilustreze cum arta poate deveni un manual vizual pentru elevii ce studiază la o instituție profesional-tehnică. De exemplu, discutând despre lucrări în care planul și textura sugerează adâncime, am vorbit despre perspectivele de proiectare în inginerie: cum simetria și repetarea pot oferi stabilitate și cum variațiile de grosime sau culoare pot indica fluxul de energie într-un sistem.

Vizita noastră la Muzeul Național de Artă s-a încheiat cu o conștientizare clară: Arta este nu doar pentru muzeu sau pentru timpuri trecute, ci poate inspira practici moderne, metode de lucru și proiecte care au impact puternic asupra învățării și carierei. Pentru elevii Centrului de Excelență în Energetică și Electronică, experiența a reprezentat o punte spre o viziune mai largă asupra modului în care știința, ingineria și arta pot dialoga între ele. Am plecat cu idei noi, dar și cu un set de observații simple, aplicabile la viitoarele ore de laborator sau la proiectele personale ale elevilor.

Cristina STRAISTARI-LUNGU, dr., profesor de limbi străine, grad didactic superior, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică, mun. Chișinău

„M-au chemat înapoi la școală ochii copiilor – este nu doar o expresie, ci un adevăr trăit”

Dumitru Babin, directorul Liceului Teoretic „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din municipiul Bălți, este unul dintre acei dascăli pentru care școala nu a fost niciodată doar un loc de muncă, ci o vocație asumată pe viață. Cu o experiență de 36 de ani în educație, el face parte din generația de profesori care nu doar au predat, ci au scris istorie: anii '90 l-au găsit în prima linie a procesului de revenire la grafia latină, mergând în localități din teritoriu pentru a instrui cadre didactice, bibliotecari și funcționari, contribuind

decisiv la renașterea identității lingvistice și culturale. Visul de a deveni profesor l-a purtat încă din clasa a IV-a, iar parcursul său profesional – de la primele lecții predate la Școala Medie din Corlăteni, raionul Râșcani, până la catedra universitară și, ulterior, la conducerea unuia dintre cele mai prestigioase licee din nordul țării – confirmă o carieră construită pe responsabilitate, curaj și dragoste pentru copii.

În acest interviu, vorbim despre începuturi, despre profesori care l-au format pe Dumitru Babin. Despre lecțiile dure și frumoase ale anilor de tranziție, despre școală, leadership educațional, digitalizare și misiunea profesorului de a contribui la formarea generațiilor viitoare.

- Ați spus că încă din clasa a IV-a visați să deveniți profesor. Ce sau cine v-a influențat decisiv această alegere?

- Vin dintr-o familie pentru care școala a fost un vis neîmplinit, iată de ce am beneficiat de toate condițiile necesare pentru a învăța: timp, ajutor și susținere. „Cei șapte ani de-acasă” au fost primul imbold de a învăța. Apoi am avut parte de un învățător de clasele primare, Pavel (Ilarionovici) Popovici, o persoană blândă, răbdătoare și pasionată, care știa să facă fiecare lecție interesantă și să ne determine să credem în noi înșine. Ulterior am avut parte de profesori excepționali: Olga Antoci, Maria Antoc, Vasilișă Coniucenco, Raisa Carare și, desigur, Efim (Matveevici) Cojocaru, profesorul de istorie, care prin modul său de a construi lecții de un curaj molipsitor, de a explica, de a îndemna și de a descoperi potențialul fiecărui copil m-a făcut să îndrăgesc istoria. Atunci am înțeles că a fi profesor înseamnă nu doar a preda o anumită disciplină școlară, ci, mai degrabă, a forma caractere și personalități, precum și a deschide drumuri în viață.

- Cum v-au format anii de studii la Universitatea Pedagogică „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, într-un context istoric deloc simplu?

- Am avut un traseu universitar lung, din 1982 și până în 1990. Interval în care au intrat cei 3 ani de serviciu militar, care și ei au fost, în felul lor o universitate, o experiență care mi-a marcat viața. Anii de studii la Universitate au coincis cu marile schimbări social-politice din 1988-1990, m-au format nu doar profesional, ci și ca om. A fost o perioadă de mari transformări istorice, marcată de schimbări profunde în societate, de renaștere națională și de căutarea identității culturale. Acest context special a dat studiilor noastre o semnificație aparte.

La facultate am descoperit profunzimea limbii și literaturii române, precum și responsabilitatea de a o studia și a o transmite mai departe oamenilor. Profesorii noștri au fost adevărați mentori, care ne-au insuflat respectul pentru cultură, spiritul critic și dragostea față de adevăr. În acei ani am învățat să gândesc liber, să-mi susțin opiniile și să înțeleg rolul educației în formarea unei societăți conștiente. Totodată, viața de student a fost una foarte benefică pentru formarea mea, m-a călit, m-a învățat disciplina, responsabilitatea și mi-a oferit primele

experiențe manageriale: șefia grupei, președinția sfatului studentesc, m-au pregătit pentru realitățile profesiei didactice. Privind înapoi, pot spune că anii 1988-1990 au fost decisivi în conturarea identității mele profesionale și morale, oferindu-mi fundamentul solid pe care mi-am construit cariera de dascăl.

- V-ați început cariera didactică la Școala Medie din Corlăteni. Ce lecții esențiale v-au oferit acei ani de început?

- Acești ani au fost pentru mine o adevărată școală a formării profesionale și umane. Acolo am învățat că a fi profesor înseamnă mult mai mult decât a transmite cunoștințe – înseamnă să construiești caractere, să inspire și să ai răbdare. Am înțeles că reprezinti nu ceea ce te crezi, ci ceea ce ești. Am îndrăgit acest sat, acești oameni, și în mod special, școala și elevii care au trecut prin fața mea. Am înțeles cât de importantă este adaptarea la nevoile fiecăruia dintre ei, că toți merită atenție, apreciere și susținere. Am învățat să pregătesc lecții clare și atractive, dar și să improvizez atunci când situația o cerea. Tot acolo am descoperit valoarea colaborării cu colegii și a legăturii strânse cu părinții și comunitatea care te primește, te acceptă și te apreciază, dacă o meriți cu adevărat. Acolo am înțeles că rezultatele reale în educație se văd în timp, iar dedicarea, consecvența și dragostea pentru copii sunt cheia unei cariere didactice împlinite.

- Ați făcut parte din generația de profesori care „au făcut istorie” în anii '90. Cum ați trăit momentul trecerii la grafia latină?

- A fost pentru noi nu doar o schimbare de alfabet, ci o provocare, un nou firesc și absolut, un moment de renaștere a identității naționale și profesionale. În anii '90 am trăit cu intensitate sentimentul că participăm la o transformare istorică a

școlii și a societății. La început au existat emoții, nesiguranță și multă muncă suplimentară. A trebuit să ne reînvățăm să scriem, să adaptăm materialele didactice, să rescriem caiete, panouri și manuale. Dar entuziasmul a fost mai puternic decât dificultățile. Simțeam că redăm limbii noastre firescul și demnitatea. Pentru noi, profesorii, a fost o lecție de curaj, responsabilitate și solidaritate profesională. Privind înapoi, conștientizăm că acel moment ne-a unit și ne-a făcut să înțelegem că școala are un rol esențial în păstrarea identității naționale, or, în jurul ei a început să se petreacă trecerea într-o paralelă în care fiecare avea ce și pentru ce învăța.

- Cum decurgeau instruirile cadrelor didactice, bibliotecarilor și funcționarilor?

- Am zis că școala a devenit acel centru de unde începea schimbarea. Aici a început să vină, fără a fi obligată, întreaga intelectualitate de la sat, toate persoanele care au văzut sau au simțit nevoia de cunoaștere: profesori, educatori, bibliotecare, lucrătorii primăriei, ai administrației gospodăriei, lucrători ai culturii și părinții elevilor care au avut nevoie de ajutor, de susținere, de reformare a celor ce au învățat mai recent sau mai demult în școli, colegii și universități. Aceste ore erau adevărate misiuni educaționale, iar noi ne-am văzut misionari ai noului istoric. A fost o perioadă intensă, dar extrem de valoroasă, care a pus bazele unei noi culturi educaționale.

- Ați activat ca profesor la Universitatea de Stat „Alec Russo”, dar ați ales să reveniți la liceu. Ce a stat la baza acestei decizii?

- Recunosc că invitația de a veni la Catedra *Limba română aplicată* a fost o provocare. Și am luat o decizie asumată. Această activitate mi-a oferit satisfacții profesionale, oportunitatea de a lucra cu maturii și de

a contribui la formarea viitorilor specialiști: învățători de clase primare, profesori de limba ucraineană, matematică, informatică, educație muzicală. Am întâlnit aici învățăcei motivați și bine montați pe finalitatea studiilor lor. Totuși, simțeam că îmi lipsește ceva esențial – contactul direct cu acea vârstă când se clădește caracterul și se aprinde dragostea pentru cunoaștere.

„M-au chemat înapoi la școală ochii copiilor” este nu doar o expresie, ci un adevăr trăit. În privirea elevilor regăseam curiozitate, sinceritate și dorința de a fi îndrumați. Acolo, în sala de clasă, simțeam că pot influența destine, pot descoperi talente și pot aprinde scânteii ce vor lumina parcursul lor de viață. Am simțit deodată nevoia de școală, de copii, ca de aer. La baza acestei decizii a stat convingerea că menirea mea este să fiu aproape de ei, să cresc odată cu ei și să contribui, zi de zi, la formarea lor ca oameni. Pentru mine, aceasta a fost și rămâne cea mai frumoasă misiune.

- Ce relație ați construit de-a lungul anilor cu elevii și ce este esențial pentru a câștiga încrederea lor?

- Dintotdeauna am crezut și cred că profesorul, indiferent de disciplină pe care o predă, trebuie să stabilească o relație de sinceritate, de încredere și de respect, nicidecum una de subordonare și superioritate. De-a lungul anilor am construit cu elevii o relație bazată pe apropiere sufletească. Am crezut întotdeauna că profesorul trebuie să fie nu doar un transmițător de cunoștințe, ci și un sprijin, un îndrumător și, uneori, chiar de sună banal, o părinte. În sala de clasă am încercat să creez un climat în care fiecare copil să se simtă valorizat, ascultat și încurajat. Pentru a câștiga încrederea elevilor, consider esențiale câteva lucruri: să fii corect și consecvent, să nu faci diferențe nedrepte între copii, să îți respecti promisiunile și să îți recunoști propriile greșeli atunci când apar. Elevii simt imediat autenticitatea – dacă îi tratezi cu sinceritate, îți vor răspunde la fel. Este important să le arăți că îți pasă omenește de ei. O vorbă bună, o încurajare la momentul potrivit sau simplul fapt că îi asculți – sunt lucruri ce pot construi o legătură puternică. Încrederea se clădește în timp, prin fapte, nu doar prin cuvinte.

- Ce înseamnă astăzi a preda Limba și Literatura Română într-o lume digitalizată?

- Predarea acestei discipline a fost dintotdeauna deosebit de importantă, pentru că înveți copilul să vadă că limba este formată nu doar din reguli, formule, algoritmi, că este de fapt un organism viu, care trăiește în fiecare purtător al ei, în modul în care o îngrijim și o folosim în comunicarea noastră cu cei

din jurul nostru. Ea se dezvoltă odată cu purtătorul ei și dispare odată cu el. La orele de literatură elevul are posibilitate să citească texte în care va putea găsi modele de viață pentru sine, pentru devenirea lui. Fiecare aplecare spre text e o frumoasă șansă pentru schimbare. Și să nu ne sperie digitalizarea, pentru că este o inovație gândită pentru a ajuta omul să obțină mai repede informații, să le utilizeze într-o varietate mai mare de moduri, să le transmită mai rapid altor emițători sau receptori și să le păstreze mai mult timp. Să o luăm drept o provocare pentru noi, pentru păstrarea vie a esenței cuvântului, adaptând-o la noile forme de comunicare. Sunt conștienți că și noi trebuie să coborâm în lumea elevilor, acolo unde ei trăiesc: în universul ecranelor, al mesajelor rapide, al informației instantanee și să-i ajutăm să înțeleagă că literatura și limba sunt la fel de atractive și relevante pentru schimbarea lor.

Astăzi, predarea nu mai înseamnă doar manual, caiet și tablă, ci platforme educaționale, resurse multimedia, texte digitale, lecții interactive. În același timp, rolul profesorului rămâne esențial: să învețe elevii să gândească profund, să distingă valoarea de superficial, să folosească limba corect și frumos, chiar și în mediul online. Într-o lume digitalizată, Limba și Literatura Română nu își pierde importanța – dimpotrivă, devin ancora care îi ajută pe tineri să-și păstreze identitatea culturală, sensibilitatea și capacitatea de a comunica autentic.

- Care este rolul profesorului de limba română în formarea caracterului elevului?

- Dascălul are un rol aparte în formarea caracterului elevului, pentru că lucrează cu materia cea mai profundă a umanului: cuvântul, gândul și emoția. Prin literatură, elevul învață să înțeleagă lumea, să distingă binele de rău, să simtă empatia și să își descopere propriile valori. La ore se formează nu doar competențe lingvistice, ci și conștiințe. Personajele literare devin modele sau avertismente, situațiile din texte îi ajută pe elevi să reflecteze asupra propriilor alegeri, iar dialogul din clasă îi învață să-și exprime opiniile cu respect și argumente. În esență, profesorul de limba română modelează nu doar minți, ci și suflete. Iar aceasta este una dintre cele mai nobile misiuni ale educației.

- Ați parcurs toate etapele: profesor, director adjunct, director. Cum v-a ajutat experiența de la catedră să deveniți un manager de succes?

- Experiențele de care am beneficiat la facultate, în școală, apoi la liceu au construit întreaga mea activitate managerială.

(Continuare în pag.4)

Vasile Iovu și vraja sunetelor de nai

Naiul, acest instrument muzical specific românilor, este cel ce ne reprezintă plenar pe mapamond, mai ales când este dirigit de asemenea maeștri ca Gheorghe Zamfir, Vasile Iovu ș.a. Dar dacă e să ne referim doar la aceste două nume, ele sunt repere indisolubile în acest domeniu. Chiar dacă primului, inițial s-a zis Regele Naiului, cel de-al doilea din învățel a devenit și el un Prințep incontestabil, care a pășit pe urmele confratelui maestru, devenind și el un virtuoz de primă mărime. Și aceasta datorită unei prietenii și colaborări rodnice care a început încă de la prima lor întâlnire ce a avut loc în 1971, la Vilnius, Lituania.

siunea pentru muzica și naiul românesc”, a spus Zamfir.

Și iată că la final de an 2025, la Biblioteca „Ovidius” din capitală, a avut loc lansarea unei noi cărți de biografie „Vasile Iovu, în versul naiului vrăjit”. Lucrarea a fost elaborată de colectivul bibliotecii-gază, prin intermediul directoarei Liuba Ciobanu, și include cercetări bibliografice, monografii, bibliografii tematice sau selective etc. Această ediție a fost îngrijită de dr. Mariana Harjevschi și coordonată de prof. univ., dr. Lidia Kulikovski. Ea ne oferă date concrete cu referință la succesele cunoscutului naiist, cele mai importante din activitatea primului profesor de nai din republica noastră.

Aici e bine să punctăm că Vasile Iovu nu este doar un naiist iscusit, ci și un mentor, un întemeietor de școală chiar. El a editat și cărți metodice: „Metoda de nai”, „Programe didactice pentru nai și aranjament muzical”, „Culegere de piese pentru nai și orchestră”. Lansarea a evoluat într-o adevărată sărbătoare literar-artistică

că și într-un mic concert elitist, deoarece pe lângă sunetul mirific al naiului lui Vasile Iovu cei prezenți l-au admirat și pe naiistul Igor Podgoreanu și alți talentați instrumentiști ca Marcel Dască, Anatol Vițu, Mihai Toderașcu, Boris Mihalachi... La acest botez al cărții de bibliografie au venit o parte din admiratorii muzicii interpretului, precum și cei mai buni prieteni ai lui. Despre volum și-au expus impresiile scriitorul Ivan Pilchin, Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, folcloristul Iulian Filip, compozitorul Constantin Rusnac, care a făcut armata împreună cu protagonistul cărții, scriitorii Mihai Poiată, Valeria Dască, poeta Veronica Bumbu, jurnalistul Dumitru Țara ș.a. Pe lângă muzica folclorică și clasică, în cadrul întâlnirii a răsunat vocea și sunetele chitarei cantautorului Victor Buruiană, care a interpretat două cântece de la inimă la inimă din repertoriul său ce a completat atmosfera de sărbătoare a lansării de carte.

La eveniment a fost și o echipă de invitați, prieteni buni și vechi ai naiistului Vasile Iovu, care au avut ce spune despre el, dar, spre regret nu le-a ajuns rândul, programul manifestării fiind unul încărcat și variat. Vorba e de fotografii Mihai Potârniche și Vasile Țoimar, criticul de artă Tudor Stăvilă, Artista Poporului Mariana Bahnaru, vicedirectorul Elena Butucel ș.a. S-a preferat să se dea prioritate muzicii, ea în cazul dat fiind Regina întâlnirii de suflet și spirit românesc. Cu acest prilej vin să vă mai fac o invitație la lectură pentru cei care vor să-l cunoască plenar pe protagonistul acestei serate literar-muzicale. Vorba e de monumentala carte „Păstorul solitar sau Naiul

lui Vasile Iovu” de Rodica Iuncu, care a apărut în 2015, exact cu 10 ani în urmă. Volum, care a fost editat cu sprijinul financiar al Primăriei mun. Chișinău, implicat a lui Dorin Chirtoacă, primarul de atunci, și al Luciei Culev, șefa Direcției Cultură, precum și a Primăriei comunei George Enescu, județul Botoșani, România. Cartea a apărut în condiții poligrafice excelente, fiind ilustrată cu fotografii de Mihai Potârniche și din arhiva personală a lui Vasile Iovu, majoritatea color, precum și cu tablouri ale cunoscute pictorițe Eleonora Romanescu. Are și un capitol în limba engleză. E dificil să definim genul acestei cărți: carte album sau carte-monument.

Sunt totodată bucuros și mândru că pe prima pagină a acestei superbe cărți, care a fost editată într-un tiraj de 500 de exemplare, în ziua lansării ei la Biblioteca Națională mi-au fost acordate două autografe: unul al protagonistului ei și altul al autoarei: „Cu drag lui A.V. 27. 01. 2016, V. Iovu”; „Colegului A.V., ca amintire de la lansarea cărții. Rodica Iuncu”. Deci, în luna ianuarie 2026 se împlinesc 10 ani de la acordarea acestor autografe; iată că aniversăm și niște autografe.

Mesajul cărții l-am extras din partea finală a „Cuvântului înainte” semnat de Rodica Iuncu: „Cred că viața unui artist, universul pe care și l-a imaginat pentru a-l dăruie generos lumii, condiția sa depășesc ființa umană, condiția sa aflată în limitele cotidianului, ale circumstanțelor impuse prin voia destinului ori de propriul caracter și felul său ca om de a fi. Păstorul solitar, frumusețea muzicii, cu profundele ei zvăcniri ce vin din energiile pământului care i-a dat

naștere, se ridică neabătut, cu seninătate desăvârșită, deasupra realităților devastatoare, indiferent de timpul de afară pe care îl trăim”.

În acest volum găsim și legenda apariției naiului. Se zice că „Sătirul Pan, zeul păstorilor, îndrăgi o frumoasă nimfă cu numele Syrinx. Nedorind să împărtășească dragostea zeului (trebuie să menționăm că acest zeu avea o înfățișare nu prea agreabilă pentru ființa umană, era jumătate om, jumătate animal. El putea inspira oamenilor o frică irațională. De aici și cuvântul *panică* provenind chiar de la numele său), fata preferă să se arunce în valurile unei ape. În acel loc, a crescut o trestie, iar Pan își va face din ea un nai cu care va cutureiera antică Eladă, cântându-și dragostea sa neîmplinită”.

Iar cu referință la misiunea și vraja cântecului la nai interpretat de protagonistul volumului, compozitorul Tudor Chiriac a menționat: „**Vasile Iovu este un arbore viguros răsărit în stânga Prutului, ce și-a înfipt rădăcinile adânc în întreg spațiul mioritic. Roadele acestui pom sunt expresia muzicală a unității spirituale și de neam a românilor de pretutindeni**”. Foarte sugestiv și plastic l-a apreciat pe talentatul instrumentist și artist poetul Grigore Vieru: „**Vasile Iovu este rănit. Rănit de dor de Țară. El soarbe oxigen prin 30 de țevi odată. Cu gura alipită de naiul strămoșesc aidoma pruncului, cel cu gura alipită de laptele mamei, el a reînviat. Iar prin cântecul său reînviem și noi**”. Să sperăm că aceste ziceri vor pune temelia unui nou mit, unul ce va rezista decenii și milenii.

Andrei VIZIRU

INTERVIUL DE JOI

(Continuare din pag. 3)

Ani la rând am trăit viața școlii din interiorul clasei, am cunoscut elevi, părinți, colegi și provocări reale ale procesului educațional. Când am ajuns în funcții de conducere, am privit școala nu de la birou, ci prin ochii profesorului care știe ce înseamnă o lecție reușită, un elev demotivat sau un coleg aflat în dificultate. Am învățat să ascult, să am răbdare și să caut soluții, nu vinovați. Am înțeles că un bun manager în educație trebuie să fie, înainte de toate, un bun pedagog. Doar cunoscând realitatea fiecărei clase, a fiecărui cadru didactic poți lua decizii corecte pentru întreaga instituție.

De asemenea, experiența directă cu elevii m-a învățat să pun mereu copilul în centrul tuturor deciziilor. Orice inițiativă managerială trebuie să aibă ca scop final binele elevului, al cadrului didactic și calitatea educației. În acești ani, a am acumulat nu doar experiență profesională, ci și credibilitate, empatie și viziune – calități esențiale pentru un manager adevărat în domeniul educației.

- Care este în prezent cea mai mare responsabilitate a conducerii unui liceu?

- S-ar cuveni să trecem în revistă modelele care stau la baza formă-

„M-au chemat înapoi la școală ochii copiilor – este nu doar o expresie, ci un adevăr trăit”

rii fiecărui cadru didactic și manager. Am avut parte de exemple de urmat de înaltă calitate: Nicolai (Emanoilovici) Solcan, Natalia (Pavlovna) Grosu, manageri din vremea școlirii mele, și managerul dintodeauna al Liceului „B. P. Hasdeu”, Boris Stanchevici, o personalitate de excepție în managementul sistemului educațional, directorul fără de care nu ar fi existat instituția și care a stat la baza formării mele ca manager. În cei 26 de ani de management în această instituție publică, am înțeles că cea mai mare responsabilitate a unui director de liceu astăzi este să continue frumoasele tradiții educaționale existente, ca ulterior să creeze și să mențină un mediu educațional sigur, motivant și orientat spre viitor, în care fiecare elev și fiecare profesor să își poată valorifica potențialul. Am adunat o echipă de manageri profesioniști, o familie de cadre didactice formate în laboratorul „B. P. Hasdeu”. Prin Institutul Național pentru Educație și Leadership am instruit o echipă de formatori, de servicii cărora beneficiază comunitatea școlară din instituție și din instituțiile din municipiu. Nu avem deficit de cadre didactice și nu ne urmărește fluctuația din domeniu. Un Centru de resurse pentru Educația Incluzivă acoperă toate nevoile copiilor și profesorilor. Implicarea în rețeaua Școlilor Model ne-a

permis să creăm laboratoare care au ca scop principal asigurarea calității predării disciplinelor reale și nu numai, pentru că directorul nu mai este doar un administrator al instituției, ci un lider educațional. El trebuie să inspire echipa, să susțină cadrele didactice, să promoveze inovația și să asigure calitatea procesului de învățământ. În același timp, poartă răspunderea pentru bunul mers al instituției, respectarea legislației, relația cu părinții și comunitatea, dar mai ales pentru destinul educațional al elevilor.

- Ați fost implicat în diferite activități: președinte al Centrului de Bacalaureat, membru al juriului la Olimpiada la limba și literatura română, membru al comisiilor de concurs la funcția de director etc. De ce este importantă corectitudinea și meritocrația în educație?

- Aceste calități sunt pilonii pe care se sprijină credibilitatea întregului sistem educațional. Dacă cadrele didactice și elevii simt că munca lor este apreciată, că rezultatele se obțin prin efort real și nu prin favoruri, atunci școala devine un spațiu al încrederii și al motivației. Participarea în aceste activități m-a convins că fiecare cadru didactic, fiecare elev merită șansa de a fi evaluat și apreciat obiectiv. O notă, un premiu sau o recunoaștere corect acordată pot schimba un destin. În același

timp, o nedreptate, oricât de mică, poate demotiva și răni profund. Integritatea evaluatorului devine și ea un exemplu pe care elevii noștri îl vor adopta în studiile lor, în cariera lor. În educație, dreptatea este nu doar o regulă administrativă, ci o obligație morală. Numai într-un sistem bazat pe integritate, corectitudine și meritocrație putem forma oameni demni, responsabili și încrezători în propriile forțe.

- Ce trăsături sunt esențiale la un tânăr profesor care se alătură unei școli cu tradiții și prestanță, precum liceul pe care îl conduceți?

- Întâi de toate s-ar cere să menționăm că fiecare tânăr care a venit în colectivul nostru a găsit „ușa deschisă” pentru acceptare și implicare în procese de autoformare, formare dirijată și, mai nou, mentorat. Toate acestea pentru a-l face cunoscut cu valorile instituției, cu obiectivele, scopurile și cu ceea ce o aseamănă și o deosebește de celelalte instituții, cu ceea ce reprezintă identitatea ei. Consider că profesorul debutant trebuie să posede câteva trăsături: în primul rând, pasiunea pentru profesie și pentru copii. Fără această chemare, nici cea mai bună pregătire nu este suficientă. În al doilea rând, competența profesională și dorința continuă de a învăța, pentru că educația este un domeniu în permanentă schimbare. În al trei-

lea rând, responsabilitatea, corectitudinea și spiritul de echipă. În al patrulea rând, respectul față de elevi, colegi și părinți completează profilul unui adevărat dascăl. Avem un mare noroc să avem profesori tineri valoroși care reușesc să îmbine tradițiile școlii cu energia și viziunea generației lor, contribuind la continuitate și progres în același timp.

Dorințe (de Dumitru Babin)

Mi-ar place să mă știu *cuvânt*
Uitat pe buze ca o sărutare,
Rostit în glas, dar și mai des
în gând,
Arzând neconținut – ca lumânarea.

Mi-ar place să mă știu *un vers*
Clădit cu greu în zid de poezie,
Să nu mă pot opri nicicând
din mers
La fel cum cel izvor cu apă vie.

Mi-ar place să mă știu *enunț*,
Plin de-adevăr și plin de alinare...
De-o să mă uiți, eu n-o
să te denunț...
Mă voi topi tăcut precum
o lumânare.

A intervievat

Silvia ȚURCAN

Votul – între drept câștigat și responsabilitate asumată

„Prea mulți oameni s-au luptat prea mult pentru a se asigura că toți cetățenii, indiferent de culoare, rasă, etnie, gen sau abilitate, pot vota, pentru a crede că nevotarea trimite cumva un mesaj.”

Luis Gutierrez

Citatul surprinde esența democrației contemporane și responsabilitatea civică ce revine fiecărui cetățean. Drep-tul de vot nu este un gest admin-istrativ lipsit de semnificație, ci rezultatul unor lupte istorice îndelungate pentru egalitate, reprezentare și demnitate umană. În contextul Republicii Moldova, unde participarea electorală poate influența decisi-v direcția de dezvoltare a stat-ului, această reflecție capătă o importanță aparte.

Diana TANAS,
profesoară, grad didactic I,
Colegiul „Mihai Eminescu”
din Soroca

Educația civică, tinerii și lecția democrației trăite

Alegerile recente au demon-strat că implicarea tinerilor poa-te schimba echilibrul politice. În-trebarea esențială rămâne însă: Cum transformăm votul dintr-un gest ocazional într-un exercițiu constant al responsabilității ci-vice? Un răspuns solid vine din educație – mai exact, din modul în care democrația este predată și experimentată în școală.

Alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 au înregistrat cea mai mare rată de participare la vot din ultimul deceniu, atât în țară, cât și în diasporă. Un element distinctiv al scrutinului a fost mobi-lizarea sporită a tinerilor cu vâr-ste cuprinse între 18 și 25 de ani din afara municipiului Chișinău, fenomen care a influențat direct susținerea unui concurent elec-toral și configurația Parlamen-tului. În contrast, în capitală s-a

menținut o participare redu-să la urne a tinerilor, confirmând existența unei probleme structu-rale de mobilizare în mediul ur-ban. În mod tradițional, participa-rea tinerilor din această categorie de vârstă oscilează între 45% și 50%, rareori depășind pragul de 54%. La alegerile din 2025, rata a atins aproximativ 58%, un nivel semnificativ, care evidențiază im-pactul educației civice și al impli-cării timpurii în viața democratică.

Democrația se învață prin experiență

Votul reprezintă una din-tre expresiile fundamentale ale democrației. Cu toate acestea, numeroși cetățeni aleg să se înde-părteze de procesul electoral, deși participarea lor poate influența direct viitorul Republicii Moldo-va. Această realitate ridică o pro-blemă educațională, nu doar una politică.

Un exemplu relevant de bune practici îl constituie activitatea

didactică desfășurată în cadrul lecțiilor de Drept Constituțional cu elevii grupei 25, specialitatea Servicii administrative și de secre-tariat, și ai grupei 24, specialitatea Jurisprudență, de la Colegiul „Mi-hai Eminescu” din Soroca. Lecțiile au fost organizate sub forma unui proces electoral simulat, în care elevii au organizat și desfășurat alegeri prezidențiale, aplicând în practică cunoștințele teoretice dobândite. Ei și-au asumat roluri specifice unui proces electoral au-tentic: candidați, membri ai biro-

ului electoral, observatori și ale-gători. De la întocmirea listelor electorale și organizarea cam-paniei, până la desfășurarea votului și numărarea rezultatelor, fiecare etapă a fost parcursă cu seriozitate și responsabilitate.

Vocea elevilor: când lecția devine convingere

Eficiența unei lecții se reflec-tă nu doar în obiectivele atinse, ci și în modul în care aceasta mo-delează atitudini. Feedbackul ofer-it confirmă valoarea formativă a metodei interactive:

Victoria Braniște a subliniat schimbarea de perspectivă asupra alegerilor:

„Până acum, votul mi se pă-rea ceva abstract, o procedură for-mală. Participând la simulare, am înțeles cât de multă muncă, res-ponsabilitate și corectitudine presupu-ne organizarea alegerilor și cât de

important este ca fiecare vot să fie exprimat conștient.”

La rândul său, Vlada Neamțu a evidențiat dimensiunea civică a experienței:

„Această lecție m-a făcut să pri-vesc votul nu doar ca pe un drept, ci ca pe o datorie. Când am fost în rolul de alegător și candidat, am re-alizat că absența de la vot nu este o formă de protest, ci o renunțare la propria voce.”

Aceste mărturii demonstrează că democrația nu se învață exclu-siv din manuale, ci prin experiențe educaționale care dezvoltă gânde-rea critică, responsabilitatea și im-plicarea civică.

Dreptul de vot: o cucerire istorică

Poate puțini dintre noi reali-zează cât de recentă este, de fapt, ideea de vot universal. În urmă cu puțin peste un secol, majoritatea cetățenilor lumii nu aveau drept de vot. De la democrația limitată a Atenei antice, unde doar bărbații liberi participau la viața politică, până la excluderea femeilor și a minorităților în epoca modernă, votul a fost mult timp un privile-giu al elitelor.

Femeile din Franța au obținut drept de vot abia în 1944, cele din

Elveția -în 1971, iar în unele can-toane - chiar în 1990. În State-le Unite, barierele discriminato-rii care împiedicau participarea afro-americanilor au fost elimi-nate efectiv doar în 1965. Ace-se exemple arată clar că termenul „universal” nu a însemnat, mult timp, „pentru toți”.

Dreptul de vot – între libertate și datorie

Dreptul de vot nu este un dar, ci o responsabilitate câștigată prin sacrificii colective. Astăzi, când participarea electorală este în scă-dere în multe democrații, riscul constă nu doar în absenteism, ci și în pierderea sensului civic al acestui drept. Educația are un rol esențial în prevenirea acestui fe-nomen: să transforme votul din-tr-un act formal într-o alegere conștientă și asumată.

În urmă cu o sută de ani, ma-joritatea femeilor din Europa nu aveau drept de vot. Astăzi, votul este universal, dar universalitatea nu garantează participarea. A ne aminti drumul parcurs înseamnă a înțelege de ce fiecare vot contează. Democrația nu se moștenește automat. Ea se învață, se exersează și se apără zi de zi. Nu lăsa istoria să fie uitată. Fii parte din ea.

Școlile din R. Moldova în date statistice

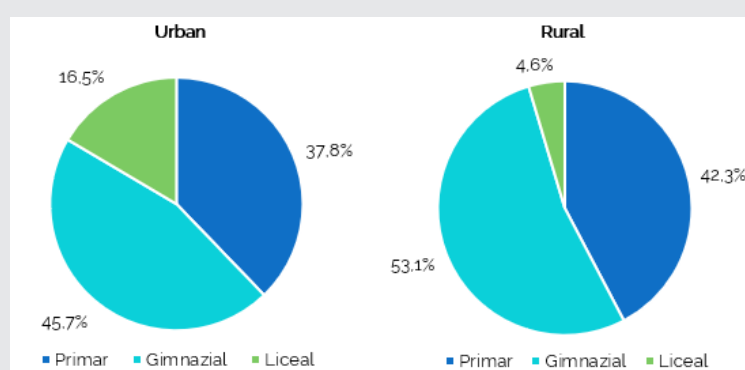
La începutul anului de studii 2025/26, sistemul de învățământ primar și secundar general din Republica Moldova cuprindea 1.173 de instituții și peste 334.000 de elevi, potrivit datelor Biroului Național de Statistică. Deși ma-joritatea școlilor se află în mediul ru-ral, unitățile urbane atrag cei mai mulți elevi, în special la liceu, iar distribuția băieților și fetelor ră-mâne echilibrată.

Dintre aceste instituții, 746 sunt gimnazii, 336 licee și 83 școli primare, iar școlile pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică însumează 6 unități. Comparativ cu anul precedent, numărul total de școli a scăzut cu 12, în special în mediul rural. Ele-vii înscriși în școlile de zi sunt în număr de 333.500, iar 1.100 - în școlile serale, dintre care 325.300

- în instituții publice și 9.300 - în cele private. Aproape 6 din 10 elevi învață în orașe.

Programul cu timp prelun-git în învățământul primar a ajuns la 1.460 de grupe, frecventate de aproximativ 37.500 de copii, semn că părinții solicită tot mai mult sprijin și timp suplimentar pentru școală. În școlile speciale, numărul elevilor a crescut cu 11,5%, ajun-gând la 600 de copii. Limba româ-nă rămâne dominantă în majori-tatea regiunilor, cu excepția UTA Găgăuzia, unde predomină lim-ba rusă. În ceea ce privește limbi-le străine, engleza este studiată de aproape 88% dintre elevi, urmă-tă de franceză și rusă, cu distribuții diferite între mediul urban și rural.

Structura pe niveluri educaționale arată că 39,6% din-tre elevi studiază în cadrul ciclu-

lui primar, 48,8% - la gimnaziu și 11,6% - la liceu. Liceul atrage mai mulți elevi în mediul urban. La ni-vel liceal predomină fetele, în timp ce în primar și gimnaziu majori-tari sunt băieții. În 2025, gimna-ziul a fost absolvit de 31.200 de elevi, iar liceul de 12.100, dintre care 11.200 au obținut diploma de

bacalaureat. Absolvenții de gim-naziu provin cel mai frecvent din regiunea Centru, iar cei de liceu - din municipiul Chișinău.

Majoritatea școlilor își desfășoară activitatea în clădiri proprii, iar dotările includ: biblio-tecă, cantină sau bufet, punct me-dical, sală sportivă și săli de lectu-

ră. Calculatoarele disponibile au ajuns la un număr de 55.400, din-tre care 50.000 sunt utilizate în scopuri educaționale, iar 92,5% dintre acestea au conexiune la Internet.

De asemenea, sunt 25.800 de cadre didactice și de conducere, iar 94% dintre ele au studii supe-rioare. Cei mai mulți profesori au între 50 și 59 de ani, peste 22% au 60 de ani și mai mult, iar peste ju-mătate au o vechime de 20 de ani și mai mult în activitatea pedagogică.

Anul școlar 2025/26 reflectă un sistem stabil, cu ajustări ușoare la numărul de școli și elevi. Toto-dată, se atestă o creștere a intere-sului pentru programele cu timp prelungit și asigurarea unui nivel ridicat al dotării tehnico-materia-le și al competențelor cadrelor di-dactice.

Parteneriatul școală-familie: dialog, empatie și „cărți vii”

Familia și școala sunt surse de sprijin de neînlocuit, fiind vitale pentru dezvoltarea armonioasă a copilului. Atunci când familia și școala mențin o colaborare eficientă, copilul beneficiază de un mediu prietenos și sigur de creștere și educație, se simte susținut și valorizat. În acest context, am realizat recent un atelier cu directorii adjuncți pentru instruire din instituții de învățământ din raionul Călărași, unde am aplicat elemente din metoda „Biblioteca vie”.

Corina TRIFAN,
*psiholog școlar, grad didactic I,
IP LT „Vasile Alecsandri”,
or. Călărași*

siguranță maximă și un climat emoțional deschis și primitiv, ceea ce nu s-ar fi întâmplat dacă am fi invitat părinți din afara comunității noastre profesionale, în prezența persoanelor externe. În același timp, părinții-profesori au putut să reflecteze asupra ambelor roluri pe care le dețin.

Cele patru titluri de carte, găsite de participanții la atelier pe rafturile „bibliotecii vii” sunt: „Jurnalul unei mame cu 36 de elevi și doi adolescenți”, „Când eroul tău crește prea repede. Cum ne pregătim băieții de zbor?”, „Trei copii m-au învățat cât treizeci. Ce gândește un părinte când e învățător (și invers)?”, „Cum echilibrez rolul de mamă de școlăriță și cadru didactic. Secrete și provocări în clasa I”.

Discuțiile au avut loc în grupuri mici, iar „cărțile vii” și-au spus poveștile în baza unui algoritm pregătit din timp: identitatea și titlul cărții, descrierea familiei, mesajul central despre parteneriatul școală-familie, experiențe concrete, dificultăți depășite și/

sau practici de succes în relația cu școala, așteptări de la profesorii copilului și recomandări pentru cadrele didactice și pentru părinți.

Câteva întrebări „auzite” din cadrul discuțiilor post-lectură: Ce ați vrea să știe profesorii despre copilul Dumneavoastră și despre viața lui de acasă, lucru pe care nu-l pot afla din note sau rapoarte? Cum gestionați echilibrul între a pune presiune pe copil să învețe și a-l lăsa să se dezvolte în ritmul său? Cum reușiți să vă separați rolul de mamă de cel de profesor acasă? Din ambele ipostaze, care este cea mai mare așteptare nerealistă pe care o au părinții de la școală/profesori? Dacă ați putea schimba o singură regulă sau un singur obicei în sistemul școlar, bazându-vă pe experiența de mamă, care ar fi acestea și de ce?

Pentru a asigura confortul emoțional al „cărților”, dar și al „cititorilor” în cadrul Bibliotecii vii, vom avea grijă de aplicarea unui set de reguli stricte de respect reciproc, confidențialitate și des-

chidere, oferind „cărților” dreptul de a nu răspunde la întrebările care le-ar putea crea disconfort. În cadrul atelierului, după lectura cărților, directorii adjuncți, alături de părinți, au desfășurat activități de grup axate pe elaborarea de soluții comune ce țin de parteneriatul între școală și familie. Participanții au explorat punctele forte și punctele critice ale parteneriatului școală-familie, nevoile ambelor părți implicate în această colaborare, precum și caracteristicile profesorului și ale părintelui ca parteneri educaționali; beneficiile acestei relații pentru copii și, nu în ultimul rând, bunele practici din experiența proprie.

Întrebările de reflecție sunt esențiale pentru formatul de „bibliotecă vie”. Acestea s-au focusat pe introspecție și emoții trăite, dar și pe proiecțiile de viitor.

Întrebări pentru „cărțile vii”: Ce ați descoperit despre Dumneavoastră prin această experiență? Dacă ați avut întrebări dificile, care au fost acestea? Care a fost

cea mai interesantă întrebare? Care a fost cel mai valoros lucru pe care l-ați oferit sau l-ați transmis celor care v-au „citit” astăzi?

Întrebări pentru „cititori”:

Care a fost cel mai valoros lucru pe care l-ați învățat? Cum v-ar ajuta acest format (biblioteca vie) să vedeți părinții într-un mod diferit față de o ședință tradițională? Dacă ar fi să dați un titlu alternativ „cărții vii” și care să reflecte esența discuției, cum s-ar numi? Dacă ar fi să rezumați experiența de astăzi într-un singur cuvânt, care ar fi acela și de ce?

În răstimpul când s-a aflat în „Biblioteca vie”, un participant ne-a dezvăluit: „...Într-un moment mi-am dat seama că mă regăsesc în povestea cărții, că am aceleași temeri și griji și în rol de părinte, dar și în calitate de cadru didactic. Această afinitate a făcut mai profundă înțelegerea și m-a ajutat să găsesc răspunsuri la multe întrebări”.

Două mesaje finale ale „Bibliotecii vii” pentru Dumneavoastră, stimați cititori: Ascultarea este importantă! De multe ori un părinte are nevoie să fie ascultat; Suntem o echipă, părinții și cadrele didactice, și de dialogul dintre noi depinde succesul copiilor.

Avem toată încrederea că activitățile în format „Biblioteca vie” vor deveni un mod autentic și o oportunitate de comunicare în școli, activități care să valorifice școala și familia ca resurse eficiente și relevante în vederea educației copiilor.

Magia Crăciunului – o lecție de bunătate și solidaritate trăită în spirit de comuniune!

Perioada sărbătorilor de iarnă este, prin excelență, un timp al generozității, al apropiierii dintre oameni și al faptelor care aduc lumină în suflete. În acest spirit, Campania caritabilă „Magia Crăciunului”, desfășurată la inițiativa O.O. „Altair-Help”, a reușit să transforme sărbătoarea Nașterii Domnului într-o adevărată poveste pentru 90 de copii, oferindu-le daruri și, mai ales, bucuria de a se simți văzuți și prețuiți.

Instituția noastră, Liceul Teoretic „Orizont”, filiala Bălți, a fost onorată să fie partener al acestei Campanii, oferind spațiul necesar pentru organizarea și distribuirea cadourilor. Școala a devenit, pentru o zi, un loc al emoției, al zâmbetelor sincere și al întâlnirilor pline de căldură umană.

Un rol esențial în coordonarea activității l-a avut Consiliul Școlar al Elevilor, membrii cărui au fost nu doar simpli observatori, ci participanți activi, implicați în organizare, întâmpinarea copiilor, distribuirea darurilor și

crearea unei atmosfere prietenoase și primitoare.

Această campanie a fost mai mult decât un gest caritabil. A fost o lecție de viață, atât pentru copiii care au beneficiat de daruri, cât și pentru cei care au oferit. Prin astfel de acțiuni, elevii învață că adevărata magie a Crăciunului nu constă în lucrurile materiale, ci în empatie, solidaritate și dorința de a face bine.

Mulțumim organizației O.O. „Altair-Help” pentru inițiativă și încredere, tuturor celor implicați pentru efort și dedicare, precum și elevilor noștri care au demonstrat că școala este nu doar un spațiu al învățării academice, ci și un mediu al formării caracterului. Campania „Magia Crăciunului” ne-a reamintit tuturor că fiecare gest de bunătate contează și că, împreună, putem aduce lumină acolo unde este cel mai mult nevoie.

Viorica CARP,
*director adjunct,
IP LT „Orizont”, filiala Bălți*

Pios omagiu adus Luceafărului poeziei românești

A devenit o frumoasă tradiție de a promova, în fiecare an, la 15 ianuarie, data nașterii marelui Mihai Eminescu, patrimoniul literar și cultural ce ne definește identitatea națională. Activități consacrate Zilei Culturii Naționale și comemorării poetului, la 176 de ani de la naștere, au avut loc în toate instituțiile de învățământ din țară, acestea urmând a fi desfășurate pe tot parcursul lunii ianuarie.

Potrivit Ministerului Educației și Cercetării, Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal în anul de studii 2025-2026 prevede organizarea în luna ianuarie a decadelor tematice „Educația interculturală”, cu posibilitatea abordării temei „Cultura națională”. Astfel, instituțiilor educaționale li se oferă oportunitatea de a valorifica creația eminesciană și a promova moștenirea culturală națională și valorile universale. „Este un prilej de a aduce literatura și cultura mai aproape de elevi, prin activități interactive care să cultive interesul pentru cultura națională. Lecturile, momentele artistice, atelierele de creație, expozițiile sau alte inițiativă culturale sunt doar o parte din activitățile pe care le vor organiza școlile”.

Cu prilejul zilei de naștere a lui Mihai Eminescu, și Biblioteca Publică raională Cantemir s-a transformat într-un adevărat spațiu al poeziei, al emoției și al dialogului dintre generații. Este vorba de spectacolul literar-muzical cu genericul „Eminescu – glas al veșniciei”, dedicat Luceafărului poeziei românești, moderat cu drag de bibliotecara Zinaida Surdu. Cu emoție și profund respect pentru valorile culturale naționale, elevii claselor a VII-a „A”, a V-a „A” și „B” de la Gimnaziul „M. Eminescu” din orașul Cantemir au oferit un recital lite-

rar deosebit, dedicat creației Maestrului.

Programul artistic a inclus recitaluri de poezie eminesciană și momente muzicale pe fundal sonor, care au creat o atmosferă solemnă, feerică, punând în valoare frumusețea versului și profunzimea operei poetului-nepereche. Fiecare vers a fost rostit cu sensibilitate, demonstrând dragostea pentru limba română și pentru creația eminesciană. Este și meritul profesoarelor de limba și literatura română de la instituția nominalizată, care cu dăruire și grijă îi îndrumă zi de zi pe discipolii săi pe calea înălțătoare și frumoasă, profundă și nemărginită a poeziei, a spiritului românesc.

Activitatea Mariei Caraman și a subsemnatei a avut drept scop nu doar omagierea Luceafărului, dar și promovarea lecturii, cultivarea gustului estetic, apropierea tinerei generații de opera lui Eminescu, care a fost și rămâne un simbol al identității și spiritualității românești. Versurile lui răsună astăzi în întreaga Țară, pe ambele maluri de Prut. În acest context, avem cu toții o sfântă datorie și responsabilitate de a-l omagia, a înălța pioasă recunoștință și pomenire, sacre rugăciuni pentru comemorarea celui care a fost și rămâne personificarea geniului românesc și universal. Comemorarea lui (și nu doar la 15 ianuarie și 15 iunie!) să fie pentru fiecare dintre noi un prilej de adâncire a simțirii și de împropățare a iubirii de țară, a demnității, a credinței și spiritului neamului.

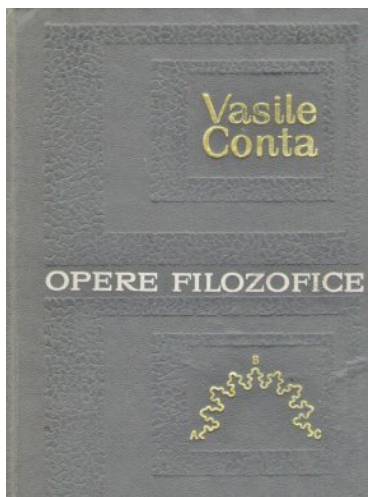
Este Luceafărul poeziei românești, geniul tutelar al limbii noastre, măsura absolută a ceea ce înseamnă a fi român. Strălucind cu o lumină neasemuită, stă Eminescu, nu ca un idol rece, ci ca o voce caldă, familiară, care ne șoptește povești despre iubire și dor, despre singurătate și cosmos, despre natura sacră și spiritul neamului.

Svetlana CURCENCO,
*profesoară de limba și literatura română,
grad didactic II,
Gimnaziul „M. Eminescu”, or. Cantemir*

Vasile Conta: Specificul conceptului filosofic

(180 DE ANI DE LA NAȘTERE)

Continuare din 1(978),
1 ianuarie 2026

Conta evoca, indubitabil, caracterul ascendent al cunoașterii, care se manifestă printr-o „gradațiune în veracitatea cunoștințelor noastre”, gradațiune „ce tinde spre nesfârșit, adică până la adevărul absolut, o tendință a sufletului de care ne apropiem din ce în ce mai mult”. Vorbind despre rolul indispensabil al metodelor științifice în procesul de cunoaștere, pământeanul nostru a examinat diverse metode și procedee de cunoaștere: analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, analogia, ipoteza etc. Menționând importanța inducției și a deducției în obținerea „adevărurilor mediate”, V. Conta nota următoarele: „Din fiecare adevăr stabilit tragem, prin inducțiune sau deducțiune, alt adevăr”. Filosoful dă prioritate, oricum, metodei inductive, concluzionând că „toate cunoștințele trebuie să plece de la special spre a ajunge la general și la universal. De aceea nici nu există pe lume un adevăr deductiv, care să nu se bazeze pe un adevăr inductiv tras din experiența eternă”. Ipotezele, după Conta, sunt „adevăratele călăuze ale științei”.

Propunându-și să analizeze și conceptul de adevăr, Vasile Conta expune reflecții ample, consacrand analizei paragraful *Despre adevăr în Bazele metafizicii*. „Adevărul este cunoașterea exactă a deosebirii dintre lucrurile reale și cele nereale, iar eroarea este confundarea acestor două feluri de lucruri sau luarea unora drept altele”, precizând în continuare că „adevărurile sunt doar acele lucruri pe care le cunoaștem prin perfecțiunea efectivă a simțurilor noastre sau pe care le-am constatat că derivă din cunoștințele experimentale, sau că sunt în concordanță cu acestea”. Filosoful respingea teoria adevărului înăscut, invocând perfecționarea continuă a capacităților cognitive ale omului. Conta susținea, totuși, existența „unei gradațiuni în veracitatea cunoștințelor noastre”, gradațiune „susceptibilă de a se întinde până la nesfârșit, adică până la adevărul absolut”, de care „ne apropiem din ce în ce mai mult datorită progresului realizat de umanitate”.

Un loc considerabil în opera gânditorului român îl ocupă opinia dânsului despre esența, specificul și funcțiile filosofiei, cum ar fi generalizarea teoretică a noilor descoperiri în știință, descoperiri ce contribuie, la rândul-le, la dezvoltarea filosofiei, demonstrând această teză prin fundamentarea conceptului său despre fatalism și legea undulațiunii universale. O altă funcție principală a filosofiei este de a anticipa (prin ipoteze fundamentate pe fapte, verificabile prin experiență) direcțiile de dezvoltare ale științei. Rolul ipotezelor este foarte mare, ele fiind „necesare și chiar indispensabile

le pentru dezvoltarea științelor, dat fiind că orice adevăr începe prin a fi numit întrevăzut și puțin câte puțin, prin acumularea dovezilor, se stabilește definitiv în convingerea noastră”. Ipoteza are și o importanță funcție metodică, fiindcă, „savantul își îndreaptă toate cercetările, toate experiențele spre un singur punct, până ce se dovedește deplinul adevăr sau deplina falsitate a ipotezei; pe urmă se procedează la verificarea altei ipoteze și așa mai departe”. Vasile Conta ajunge la concluzia justă că „orice descoperire nouă dă loc la conceperea unei ipoteze și orice ipoteză, călăuzind cercetările noastre, ne conduce la o certitudine”.

În încercarea sa de a da o periodizare a evoluției gândirii filosofice, protagonistul nostru pornea de la convingerea că (la primele etape ale evoluției umanității) „concepțiile filosofice se identifică cu credințele religioase”, religiile fiind „sistemele metafizice ale omului în primele perioade ale dezvoltării sale, de aceea istoria ideilor filosofice se intercalează cu istoria religiilor”. În periodizarea propusă, Conta se călăuzește de unele principii hegeliene: „Hegel a susținut cu multă dreptate că aceleași legi ale logicii, care prezidează la formarea ideilor în mintea unui individ, prezidează asemenea și la formarea ideilor unui popor sau a omenirii întregi în cursul veacurilor. Acest adevăr este confirmat și de istoria ideilor metafizice”. De aici pornind, filosoful român distinge șase perioade în dezvoltarea gândirii filosofice: fetișism, idolatrie, politeism, monoteism, panteism, materialism. El întrevădea între aceste intervale o continuitate logică, având convingerea că „toate ideile ce caracterizează o perioadă sunt efectul evoluțiunii ideilor ce caracterizează perioada precedentă”. Vasile Conta, așadar, vede în istoria gândirii filosofice un proces ascendent, condiționat „de perfecțiunea creierului omenesc și de progresul intelectual general, proces ce avansează de la analize și generalizări tot mai profunde ale lucrurilor și fenomenelor”.

Este salutar faptul că Vasile Conta certifica că „filosofia este parțial știință, parțial un fel de poezie științifică, în care imaginațiunea creează cvasi-adevăruri în felul și în cantitatea cerută de necesitățile intelectuale ale cugetătorului...”, permițându-i să îmbrățișeze întreaga sferă a cugetării omenești”. Foarte bine spus în perioada când era negată necesitatea și valoarea filosofiei (ca în Basarabia zilelor noastre). Conta e ferm convins că „filosofia are același drept la existență ca și științele concrete”. Între filosofie și știință fiind „strânse relații complementare”, deosebirea principală constând doar „în gradul de generalizare a cunoștințelor pe care le furnizează”. Asemenea lui F. Bacon, V. Conta compară totalitatea cunoștințelor omului cu o piramidă, baza căreia „o constituie cunoștințele obținute direct din experiență, deasupra acestora se situează ideile care generalizează, mai sus se află idei tot mai generale, care formează obiectul diferitelor științe, iar în vârful piramidei se plasează metafizica, al cărui obiect îl constituie cele mai generale idei – principiile universale –, fapt ce o determină să ocupe cele mai mari înălțimi ale cugetării noastre”.

Cahuleanul filosof accentua că pentru „a se putea ajunge la o concepție unitară despre Univers, baza-

tă pe totalitatea cunoștințelor omenești, metafizica trebuie să se ocupe de: a) examinarea validității cunoștințelor noastre din punctul de vedere al verității și al conformității lor cu realitatea; b) determinarea și explicarea caracterelor comune tuturor lucrurilor, precum substanță, cauză, formă etc.; c) reducerea la unitate a tuturor cunoștințelor și lucrurilor fie prin gruparea tuturor principiilor la descoperirea căora izbutesc cunoștințele particulare pozitive sub un singur principiu universal, fie prin conceperea a oricăror altor raporturi care fac din toate lucrurile din lume un singur tot organic; d) stabilirea de ipoteze verificabile sau chiar neverificabile (și mai cu seamă de acestea din urmă), a căror probabilitate să fie bazată pe rezultatele științelor particulare pozitive și care să fie, totodată, cele mai proprii pentru a constitui un sistem metafizic complet asupra lumii considerate ca un tot organic și pentru a face inteligibile în acest sistem cele mai înalte concepțiuni asupra lumii”.

Filosofia, așadar, își are propriul său obiect, deosebit de cel al științelor speciale, și, generalizând rezultatele științelor speciale, filosofia are capacitatea de a anticipa și îndruma cunoașterea. Vasile Conta susținea: „Metafizica, deci, contrar cu ceea ce susțin unii pozitiviști, se impune oricărui cugetător ca o necesitate intelectuală. Măsura progresului ideilor metafizice este în același timp măsura gradului de civilizație, deoarece ideile metafizice se dezvoltă paralel cu toate celelalte elemente”. Idei similare găsim și la Mihai Eminescu, care afirmă: „E prea adevărat că tocmai aceste științe (istorice, biologice, fizice, chimice, pedagogice, filosofice etc. – D.P.) constituiesc adevărata cultură a unei națiuni, că după produsele sale științifice și literare se cântărește valoarea vieții unui popor pe pământ”.

Marele nostru gânditor ne-a lăsat drept moștenire spirituală nu numai valoroase lucrări filosofico-științifice, ci și interesante reflecții filosofice despre valoarea și menirea educației în societate. În ipostaza sa de slujitor al învățământului academic (la prestigioasa universitate ieșeană), Vasile Conta și-a dat seama (față de mulți alți cărturari și profesori) că este total neînțelept să se pună semn egal între virtuțile educatorului și cele ale savantului. Dânsul menționa: „A educa este mai greu decât a studia: de aceea sunt mai puțini educatori în mulțimea de savanți”. E o cugetare care demonstrează, întâi de toate, că, dincolo de unele posibile excepții de la observația în cauză, este ineficientă prejudecata (nu arareori întâlnită și astăzi la diverse nivele dirigitare ale învățământului), potrivit căreia oricare savant poate fi și un bun educator. Ca modelator spiritual al generației în devenire, educatorul, învățătorul, profesorul trebuie să dea dovadă (pe lângă însușirile

proprii fiecărui intelectual) de reale calități instructiv-educative: tact pedagogic, spirit participativ, exemplul personal etc. Asta înseamnă că în actul educației, după Conta, accentul trebuie mutat de pe latura sa informativă pe cea formativă, care dezvoltă cugetul. De aici se conturează o altă idee prețioasă a savantului – îmbunătățirea continuă a procesului de selectare și promovare a personalului didactic pe toate treptele cognitiv-educationale.

Vasile Conta se întreabă: „Când învățătorii vor fi pregătiți astfel, încât cu lumina cugetării lor să înțeleagă nu numai știința, ci chiar sufletul tânărului vâstar?”. Conta consideră (și pe bună dreptate) că o mare responsabilitate pentru înfăptuirea actului educativ îl poartă nu numai specialiștii-formatori, ci și alți factori umani, criteriu ce-l determină să remarce însemnătatea părinților (în special a mamelor) în modelarea profilului educațional al odraslelor, atribuindu-i-se societății civile rolul principal, drept factor decizional. În opinia profesorului, numai un sistem unitar de gândire și acțiune e capabil să asigure desfășurarea și dezvoltarea armonioasă a profilului spiritul al educatorilor.

După Conta, educația trebuie să aibă un bogat și variat conținut aplicativ și educațional, și trebuie să fie, în primul rând, morală, estetică, științifică etc. „Morală nu poate fi decât o igienă socială al căru scop constă în a purifica atmosfera îmbăcșită de viciile și prejudecățile unei societăți”. Aceia care au făcut acest lucru, să fie siguri că niciodată nu vor fi bolnavi sufletește, căci, după cum o igienă bine înțeleasă oprește flagelul unei boli, astfel și o morală aplicată cu tact împiedică surparea societății”. Cugetătorul evidențiază, de asemenea, rolul diverselor concepții și valori morale: spiritul de dreptate, fraternitatea, altruismul ș.a., criticând, desigur, anumite vicii și moravuri: egoismul, vanitatea, răutatea etc. Vasile Conta optează pentru statornicirea în societate a unor raporturi interumane echitabile, îndeosebi a înțelegerii rostului unui echilibru armonios între generații: „Fericirea unei societăți depinde de armonia celor trei elemente ce o compun: tinerii care duc stindardul entuziasmului; bărbății pe cel al înțelepciunii; bătrânii – zdrențele sfinte ale experienței”. El ne povățuiește că „un zâmbet sau o vorbă spusă unui bătrân este în a-i dăru o zi mai mult în viață”, exprimându-și speranța într-o „evoluție a binelui”, ca o primă condiție a instaurării unei morale superioare în societate.

Filosoful vine cu multiple și interesante referințe asupra unor genuri de artă și categorii estetice (sublimul și frumosul, de exemplu). În opinia sa, literatura, muzica, pictura, sculptura trebuie (spre a fi realitate și a poseda capacități pozitive de influențare asupra conștiinței indivizilor umani) să înfățișeze tipuri și caractere și să reprezinte faza în stare să determine schimbările scontate în psihicul omenesc. Pornind de la o atare convingere, V. Conta considera că „estetica, asemenea moralei formează gama multilaterală a sufletului omenesc”. Astfel, pătrunzând gustul operelor artistice, individul uman își ușurează calea ce-l apropie de sentimentele înalte ale artiștilor. „Dar, fiindcă (...) acest sentiment comun despre frumos trece fatal prin mai multe prefaceri (...) urmează ca un individ,

„Dl Conta, ca scriitor,
e din numărul celor puțini,
care nu reproduc numai idei
nerumegate din cărți străine,
ci gândesc mai cu seamă singuri”

Mihai Eminescu

mai impresionabil în privința artei respective decât ceilalți, ar putea să-și îndeplinească mai iute educația artistică și ar ajunge acolo unde ceilalți nu vor ajunge decât după mai multă muncă”.

Conta era conștient nu numai de concordanța dintre adevăr, frumos și bine, ci și de aspectele lor diferite în procesul educațional. „Conștiința de adevăr este cea mai limpede dintre toate trei, apoi vine cea despre bine și, în sfârșit, cea despre frumos. Frumosul, mai ales, este încă în faza institutivă. Un lucru ne place pentru că ne place, și afară de acest motiv altul încă nu cunoaștem. Iată pentru ce estetica poate fi, și mai puțin decât morală, tratată ca știință. Căci știința nu-i altceva decât conștiința despre un dar ordonat și coordonat de legi naturale, care cârmuiesc un fel de fenomene”. Vorbind despre relația dintre procesul instructiv-educativ și valoarea rezultatelor acestuia, el face următoarea estimare: „Atunci când spiritul unui om produce mai puțin decât a fost cultivat, atunci avem de-a face cu o mediocritate. Dacă spiritul lui printr-un minimum de cultură, dă un maximum de producere, ne găsim în fața unui talent. În fine, dacă acest maximum întrece orice limită, putem să ne închinăm în fața sa, căci este un geniu”.

În calitate de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1880-1881), Vasile Conta (a elaborat și a redactat un nou proiect de lege) demonstrează că vechea lege păcătuia sub mai multe aspecte. Astfel, de exemplu, „învățătorii conștiincioși erau și nedreptățiți, și descurajați, văzând că învățătorii neconștiincioși în îndeplinirea datoriilor se bucură și dânsii de aceleași favoruri ale legii fără a îndeplini aceleași sarcini”. Din multiplele idei valoroase amintim crearea de școli cu caracter tehnic, adică profesional, de natură să „asigure pentru tot românul câștigarea unei profesii, care să poată lupta pe terenul economic”.

Ponderea concepției formative a gânditorului rezidă și în patriotismul său adânc. Pentru V. Conta „fundamentul moral al unui popor e patriotismul: fără el nu putem concepe o viață, dar încă un stat. A fi patriot înseamnă a fi cinstit, a avea o conștiință curată și o inteligență vie...”, în fine, un criteriu din care să reiasă principiul că viața ta aparține tuturor și că tu nu ești decât un luptător care tinde spre fericirea și gloria patriei sale”. „Patriotismul său a fost probat de fapte și era unul fierbinte, încercuit de o argumentare solidă, pornită din convingere și dragoste pentru poporul din care se ridicase” (Octav Minar).

Exprimate spre finele secolului al XIX-lea, cugetările formative ale lui Vasile Conta își păstrează în mare parte valoarea și actualitatea lor. Dincolo de anumite limite cognitive-ideologice, determinate istoricește, el a fost și rămâne unul dintre cei mai de seamă cărturari și gânditori, mare patriot al Țării și Neamului, ale cărui scrieri au determinat o afirmare sigură a cugetului filosofic românesc nu numai în plan național, ci și european.

Dumitru PASAT

PE URMELE ISTORIEI, SUB CERUL ISTANBULULUI

Întotdeauna am visat să văd alte lumi, să pășesc pe pământuri străine, să pătrund în istoria altor popoare, să le cunosc tradițiile, sufletul și felul lor de a fi. Mi-am dorit să aflu ce voi simți atunci când voi fi departe de casă și, mai ales, să mă înțeleg pe mine: cât de adâncă, de fapt, este dragostea pentru baștină. Cu timpul, acest dor a crescut. S-a adâncit odată cu formarea mea, mai ales după ce am devenit istoric, după ce am citit munți de cărți, scrise de autori din toate colțurile lumii. Le-am vorbit mereu elevilor mei despre istoria românilor, dar și despre istoria altor popoare. Și, încet-încet, am înțeles un lucru: oricât ai citi, nimic nu se compară cu ceea ce vezi, cu ceea ce simți, cu ceea ce atingi cu propriile mâini.

Iar dintre toate locurile despre care am citit, visat și vorbit, Istanbulul a fost unul dintre cele care m-au chemat cel mai mult. Am vrut să-i simt aerul, să-i respir istoria, să-i aud pașii veacurilor. Și iată că, într-o zi, visul meu s-a împlinit. Știam din cărți că este un oraș cu o istorie lungă, bogată și întortocheată. O poveste care începe în anul 667 înainte de Hristos, când purta numele de Byzantion și era o colonie greacă. Așezat la strâmtoarea Bosforului, orașul stătea ca o punte între lumi, între Europa și Asia, între trecut și viitor, între civilizații.

Mai târziu, într-o vreme în care creștinii erau prizonieri, Constantin cel Mare a schimbat cursul istoriei. Prin Edictul de la Milano, în anul 313, a oferit libertate de credință, iar în 330 a transformat Byzantionul în Constantinopol — capitala Imperiului Roman de Răsărit.

Timp de aproape un mileniu, Constantinopolul a fost inima Imperiului Bizantin. Aici pulsa puterea, credința, cultura. Aici se păstrau tradițiile, se apărau vechile valori, se scria istoria. Era un oraș al luminii și al umbrelor, al credinței și al bogăției, al speranței și al luptei.

Dar niciun oraș nu scapă de rănilile timpului. Cruciadele au lăsat urme adânci. Cea de-a patra cruciadă, din anul 1204, a fost una din-

tre cele mai dureroase pagini. Comori neprețuite au fost distruse, suflete au fost risipite, iar orașul, cândva mândru și puternic, a fost slăbit și rănit.

Cruciații au jefuit bogății, relicve și opere de artă, provocând pierderi care nu pot fi măsurate în aur, ci doar în memorie, în identitate, în istorie.

În anul 1453, Constantinopolul a căzut sub loviturile otomanilor conduși de Mehmed al II-lea. A fost sfârșitul Imperiului Roman de Răsărit și începutul unei alte epoci. O lume se stinge, iar alta se naște.

Orașul a devenit capitala Imperiului Otoman și a rămas astfel până la destrămarea acestuia, după Primul Război Mondial, în anul 1922. În 1930, a primit oficial numele de Istanbul, sub steagul noii Republici Turcia.

Un oraș cu multe nume, cu multe vieți, cu multe inimi.

Iar eu eram gata să-l descopăr nu doar cu mintea, ci și cu sufletul. Omul aproape niciodată nu are timp pentru sine. Mereu aleargă undeva, ca și cum ar fi urmărit de propriile griji. Construieste case, crește copii, muncește, obosește, speră. Anul trece legat de serviciu, iar concediul — scurt și grăbit — e împărțit între reparații, nunți, cumetrii și pomeniri. Rareori îți îngădui să pleci. Rareori îți dai voie să respiri.

Și totuși, într-o zi, am simțit că nu mai pot. Că sufletul meu cere drum. Nu liniște, nu somn, ci despărțare. Și am hotărât să las toate baltă și să pornesc spre Istanbul.

Mi-am adunat puterile, mi-am strâns visul în pumni și am apelat la o agenție turistică cunoscută din R. Moldova. Dar entuziasmul meu, fragil ca o pasăre, s-a izbit de realitate și a căzut. Am semnat contractul cu 15 zile înainte, am achitat prima tranșă, iar după doar câteva zile mi s-a cerut plata integrală. Nu știam nici ziua exactă a plecării, nici hotelul, nici locul pornirii. Nimic. Doar cerințe.

Am citit contractul și mi s-a strâns inima: „Bani nu se restituie.” Negru pe alb. Nimic pentru om. Nimic pentru viață. Nimic pentru imprevizibilul care ne pândește pe toți.

Am întrebat:
— Dar dacă te îmbolnăvești?
Dacă moare cineva drag?
Mi s-a răspuns sec:
— Trebuie să aduceți dovezi.

Mai ceva ca la poliție, mi-am spus. Nu ca într-o agenție de vise, ci ca într-un birou al suspiciunii.

Le-am spus atunci că oamenii nu trebuie speriați, ci primiți. Că un client trebuie să plece cu lumină în suflet, nu cu amărăciune. Că mai au mult de lucrat la capitolul „omenie”.

Am pornit la drum cu această umbră în inimă. Dar umbrele nu rezistă mult când apare lumina.

Și lumina a venit sub chipul lui Damian, managerul și ghidul nostru. Un om tânăr, dar cu o maturitate rară. Totul era pus la punct, fiecare clipă avea rost, nimic nu era aruncat la întâmplare. Știa să lege poveștile, să le îmbrace în sens, să ne facă să simțim, nu doar să vedem.

M-am gândit atunci: dacă mai mulți tineri ar fi ca el, lumea ar avea mai puține răni.

Istanbulul ne-a întâmpinat cu soare. Nu doar cu lumină, ci cu o lumină caldă, care parcă îți intra în suflet. Iarbă verde. Copaci înalți. Pământ negru, roditor. O primire ca o binecuvântare.

După cazare, am pornit să descoperim orașul.

De la primele străzi, am simțit ceva diferit: totul era scris în limba lor. Numele ulițelor, magazinelor, farmaciilor — toate purtau identitatea turcă. Nimic străin pentru ei. Nimic tradus. Nimic adaptat. Și mi-am spus: ce popor care știe cine este.

Istanbulul mi s-a părut un imperiu viu. Nu din piatră, ci din oameni, mirosuri, zgomote, lumină, culori. Ziua era splendid. Noaptea — fermecător. Iar iluminat — de parcă ar fi fost scos dintr-un basm oriental.

De câteva ori am auzit chema-rea muezinului. O voce care nu striga, ci chema. Care nu poruncește, ci îndemna. Istanbulul are peste 3.000 de moschei — și parcă fiecare îți șoptește ceva despre credință, răbdare și timp.

Am început cu dulciurile. La Ali Baba. Un paradis al zahărului și al aromelor. Apoi, pielea — o adevărată prezentare de modă, ca într-un film.

Și apoi — Moscheea Çamlica. Imensă. Albă. Senină. Cu un interior care nu te impresionează, ci te liniștește. Acolo nu vrei să faci poze. Vrei să taci.

Seara am fost în vizită la finii mei. Am stat la masă, cu mâncare turcească, cu cântece, cu amintiri. Cu pian. Cu copii care visează. Cu povești despre școală și despre viitor.

Iar eu îi priveam și simțeam că drumul meu nu fusese în zadar.

Aceasta a fost prima zi.

(Va urma)

Veronica PÎRLEA-CONOVALI,
scriitoare, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

„MIHAI EMINESCU – OM AL TIMPULUI MODERN”

Expoziție virtuală consacrată Sărbătorilor Naționale:
„Ziua comemorării lui Mihai Eminescu” și „Ziua națională a culturii”

Mihai Eminescu

Sala de Lectură a Bibliotecii Științifice a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău găzduiește expoziția „Mihai Eminescu – om al timpului modern”, organizată cu ocazia Sărbătorilor Naționale: „Ziua comemorării lui Mihai Eminescu” și „Ziua națională a culturii”. Expoziția este organizată de Centrul de Formare Continuă și Leadership, fiind o invitație de a redescoperi opera unui simbol al literaturii române contemporane.

Mihai Eminescu, cunoscut pentru versurile sale pline de profunzime și sensibilitate, a fost un adevărat „poet al timpului modern”. Poezia sa, plină de iubire și respect față de rădăcinile culturale, față de limba română și față de tot ce este sacru în viața unui popor, rămâne o sursă continuă de inspirație pentru cititori din toate colțurile lumii.

Evenimentul oferă oportunitatea de a explora primele manifestări literare ale geniului eminescian în devenire, începuturile literare ale lui Eminescu și, nu în ultimul rând, valoarea creației poetice. Această expoziție este o invitație de a pătrunde în universul poetic al unui maestru care a reușit să exprime esența simțirii naționale, fiind un adevărat pilon al poeziei în limba română.

M. Eminescu, înzestrat cu o cultură vastă, a judecat de la o mare înălțime viața omenească, a știut să aleagă părțile eterne de cele trecătoare. Le-a caracterizat cu multă profunzime în operele sale care, între timp, au devenit un far călăuzitor pentru generații întregi.

Dragi vizitatori, profesori de la programele de perfecționare și recalificare, studenți ai facultăților universitare, vă invităm să vizitați expoziția virtuală, care vă poate oferi atât material de inspirație pentru activitățile didactice, cât și profunde lecții de viață. Vă dorim succes și implicare deplină!

Elizaveta GLOBALA,
bibliotecar principal, SL BȘ a UPSC

ANUNȚ

Direcția Învățământ, Tineret și Sport Râșcani anunță concurs pentru ocuparea funcției vacante de **director al Instituției Publice Gimnaziul „Gheorghe Râșcanu” din orașul Râșcani.**

Actele vor fi depuse la DÎTS Râșcani, biroul 29, în termen de 30 de zile de la data publicării avizului.

Informații suplimentare cu referire la concurs veți afla accesând pagina web a Direcției: <https://ditsriscani.md/contacte/>

Bibliografia ce ține de concurs poate fi găsită pe site-ul <http://ctice.gov.md/testarea-directorilor/resurse/>

Telefon de contact: 0256-24300.

Univers Pedagogic *pro*

Chișinău, MD 2059, str. Doina, nr. 104, et. 2

E-mail: univers2@mail.ru, univers.pedagogic@gmail.com

Tipar: ÎSFEP „Tipografia Centrală”. Tiraj: 469 ex. Comanda nr. 2693.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

REDACTOR-ȘEF ► Oxana Parașciuc

REDACTOR PRINCIPAL ► Iulian Bogatu

REPORTER ► Silvia Țurcan

CORECTOR ► Elvira Țăganaș-Pânte

MACHETATOR ► Iurie Babii

Redacția nu corespundează cu autorii, nu recenzează și nu restituie materialele necomandate.
Preluarea articolelor și pozelor este posibilă doar cu acordul prealabil al redacției.

INDICE DE ABONARE LA:

„Poșta Moldovei” – PM21741

„Moldpresa Grup” SRL

Abonare online: <https://services.posta.md/abonarea2022#/publication/264>